

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteossa on kiitettävästi otettu huomioon tasa-arvon ja kestäväen kehityksen vaateet. Kansalliskirjasto pitää erinomaisena sitä, että tutkimusinfrastruktuurien merkitys nostetaan selonteossa useammassa kohdassa esille huomioiden ihmistieteellisen tutkimuksen merkityksen yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa.

Selonteossa korostetaan korkealaatuisen varhaiskasvatuksen, koulutuksen, tieteen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) roolia Suomen ja suomalaisten hyvinvoinnin ja menestymisen mahdollistamisessa. Jaamme selonteon käsityksen siitä, että yhteiskunnassa vahva sivistysperusta luo edellytyksiä työllisyydelle ja kestäväälle kasvulle, kansalaisyhteiskunnalle, osallisuudelle ja luottamukselle.

Yleisesti voidaan todeta, että Kansalliskirjasto pyrkii omalta osaltaan tukemaan valtioneuvoston koulutuspoliittisten tavoitteiden toteutumista. Uudet strategiset tavoitteemme toimia tiedeyhteisön ytimessä ja sivistyksen ja oppimisen voimavarana linkittyvät vahvasti selonteon yleisiin päämääriin ja tavoitteisiin.

Jotta selonteossa asetetut tavoitteet toteutuisivat, selonteko vaatii tuekseen riittävän konkreettisen toimeenpanosuunnitelman, joka tehdään tiiviissä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa tarvittavat sidosryhmät huomioiden.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Kirjastojen rooli tulevaisuuden oppimisympäristöissä eri koulutusasteilla tulee olemaan edelleen merkittävä ja se korostuu erityisesti korkeakoulutuksen piirissä. Avoimet ja laadukkaat opetus- ja tutkimusaineistot ja -materiaalit luovat perustan oppimiselle, opetukselle ja tutkimukselle. Avoimien oppimateriaalien tuottaminen edellyttää osaamisen kehittämistä ja yhteistyötä korkeakouluissa ja eri koulutusasteilla. Oppimisen ja opettamisen avaaminen on kuitenkin myös haastavaa ja herättää

monia teknisiä, juridisia ja kulttuurisia kysymyksiä. Tiedon avoin saatavuus lisää tasavertaista tiedon saantia ja tukee jatkuvaa oppimista.

Uuden teknologian hyödyntäminen laajasti ja innovatiivisesti oppimisen tukena on yksi tulevaisuuden menestystekijöistä. Teknologinen kehitys antaa opettajille uusia mahdollisuuksia jakaa opetusmateriaalejaan entistä laajemmalle käyttäjäkunnalle ja kehittää etäopetuskäytäntöjä. Toimivien, kullekin koulutusasteelle sopivien ratkaisujen kehittämiseen ja toteutukseen tarvitaan tiivistä yhteistyötä opetusalan keskeisten toimijoiden sekä eri palveluntuottajien ja muiden sidosryhmien kesken. Myös yhteistyö eri koulutusasteiden välillä nähdään hyödyllisenä.

Jaamme myös selonteossa esille tuodun huolen osaavan ja sitoutuneen opetus-, ohjaus ja muun henkilöstön riittävyydestä kaikkialla Suomessa.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Kriittiseen lukutaitoon linkitty myös vastuullinen tiedonhaku. Näkisimme varsin hyödyllisenä opettaa turvallista ja eettistä tiedonhakua ja -hallintaa jo varhaisessa vaiheessa, sillä kyseinen taito on etenkin nyky-yhteiskunnassa tärkeä ja sitä taitoa tarvitaan läpi elämän.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Kielellisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta voidaan todeta, että digitaalisessa toimintaympäristössä tieto- ja viestintätekniisten tuotteiden ja palvelujen yhdenvertainen, omakielinen käyttö Suomessa vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä niin julkisten palveluiden kuin Suomessa IT-alalla toimivien yritystenkin osalta.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Kirjastoissa on käytössä tietojärjestelmiä, jotka ovat olennainen osa korkeakouluissa vuoteen 2030 mennessä toteutettavaa yhteisen vision mukaista yhtenäistä digitaalista palveluympäristöä.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Tieteen ja tutkitun tiedon kasvava merkitys yhteiskunnassa on selonteossa nostettu monipuolisesti esille. Tutkittu tieto vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, innovaatioihin, koulutussisältöjen kehittämiseen ja kansalaisten yleiseen sivistystasoon. Tästä syystä pääsyn tutkittuun tietoon tulee olla tasa-arvoista ja helppoa. Suomalaisessa yhteiskunnassa tiedon saatavuudesta ovat vastanneet kirjastot – niin yleiset kirjastot kuin eri koulutusasteiden erikoistuneet kirjastot. Kirjastojen rooli tiedon saatavuuden mahdollistajina on turvattava jatkossakin. Informaation määrän kasvaessa ja toisaalta informaation muotojen ja väylien monimuotoistuessa on varmistettava, että julkisrahoitteisilla kirjastoilla on tulevaisuudessakin mahdollisuus vastata laajasti kansalaisten, koulutuksen ja tutkimuksen tiedonsaatavuuden haasteisiin. Tämä tarkoittaa sekä osaavien informaatioasiantuntijoiden rekrytointia jatkossakin kirjastoalalle, mutta myös kirjastojen teknologiakehityksen varmistamista riittävällä rahoituksella.

Avoimen tieteen periaatteet pyrkivät siihen, että tutkimustuotokset ovat kaikkien tiedontarvitsijoiden saatavilla. Tämä vahvistaa innovaatiotoimintaa, mutta myös lujittaa yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta. Erityisesti avoimen tieteellisen julkaisemisen tukeminen edellyttää, että tieteellisen julkaisemisen avoimia väyliä tuetaan, jotta ne ovat varteenotettavia julkaisuväyliä meritoituville tutkijoille.

Menestyvä Suomi tarvitsee maailmanluokan tutkimusympäristöt ja tutkimusinfrastruktuurit. Eryityisesti on syytä kiinnittää huomiota digitaalisten ihmistieteiden tutkimusinfrastruktuurin kehittämiseen. Ihmistieteiden käyttämä data on hajanaista ja laskennallinen tutkimus ihmistieteissä vaatii tutkijoilta paljon datan esikäsittelytyötä, jota keskitetyllä tutkimusinfrastruktuurilla voitaisiin vähentää ja näin tehostaa itse tutkimustyötä. Ihmistieteiden tutkimusinfrastruktuuri perustuu olennaisilta osiltaan muistiorganisaatioiden kokoelmiin, osaamiseen ja palveluihin. Muistiorganisaatiot sekä digitoivat analogista että tallettavat digitaalista kulttuuriperintöä. Suomalaisen historian ja kulttuurin tutkimuksen kannalta on olennaista varmistaa, että muistiorganisaatioiden kyky tallettaa ja asettaa käyttöön suomalaista kulttuuriperintöä säilyy ja kehittyy teknologisen kehityksen myötä.

Yhteiskunnan sivistyksellisen kehittämisen kannalta on olennaista, että muistiorganisaatioiden – kirjastojen, arkistojen ja museoiden – mahdollisuus kiinnostavaan ja monipuoliseen tiedekasvatukseen säilyy.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Savolainen Liisa
Kansalliskirjasto